

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXVII. Štev. 8 (848)

T R S T - 30. maja 1975

150 lir

POMEN VOLITEV

Če hočemo pravilno razumeti pomen prihodnjih volitev, moramo imeti pred očmi politični položaj države.

Krščanska demokracija je po tridesetletnem prevladovanju poklicana, da poda obračune. Ti obračuni so tako težki, da ji ne dovoljujejo naslavljanja običajne pozive niti na svoje pozive.

Gospodarska kriza, nered, pogubno stanje krajevnih uprav, škandali in sama nevarnost, ki preti demokratičnim ustanovam močno, bremenijo njeno odgovornost. Fanfani je spoznal, da je nemogoče zanikati odgovornost ter z običajnimi gesli pozivati državljane, naj glasujejo za nadaljevanje.

Sklenil je, da prikrije grehe krščanske demokracije s pomočjo protikomunistične gonje in da zjamči monopol oblasti s premikom italijanske politične osi na desno.

S tem namenom prihaja na dan s teorijo o nasprotujočih si ekstremizmi, nesramno izkorišča dejanja strategije provokacij (ki soupadajo z volilno kampanjo), špekulira z izkrivljanji mednarodnih dogodkov, pri javnem mnenju pa skuša podžigati težnje po "močni vladi" in avtoritarni represiji.

Poglavitni cilj, ki si ga je postavil, je, kot vedno, napad na KPI, ustvaritev novih ločitev in nasprotij med ljudskimi silami, določitev pogojev za involucijo družbe, ki naj bi zavrla delavsko gibanje in onemogočila dejanski razvoj demokracije.

Kljub nauku, ki ga je prejel ob referendumu, upa, da bo krščanska demokracija izšla neokrnjena iz volitev, da bo ostala nedotaknjena njena oblast in da se bo vrnila k tako imenovani "sredini".

Perspektive svoje stranke izroča novemu vladnemu zavezništvu, ki naj obsega liberalno stranko, kar pa bi neizbežno vodilo k sodelovanju z misovci.

Ob gledanju na te odkrite načrte spoznamo pomen volilne igre 15. junija in značaj odgovora, ki ga demokratični, antifašistični volivci morajo dati - in ga lahko dajo - sekretarju krščanske demokracije in nazadnjaškim silam.

Jasno je, da Italija ne more obstati v sedanjem položaju. Ali bo premagan reakcionarni odpor, odstranjena nevarnost fašizma in bo prišlo do pristopa na pot novega načina vladanja, ali pa se bo kriza še bolj zaostila in ustvarila nov prostor za desničarske manevre, kar bi državo še bolj izpostavilo nevarnosti nazadovanja.

Toda nihče si ne more delati utvare, da je izhod iz sedanje krize, poraz sil privilegijev in parazitizma ter utrditev vlade in republiških ustanov v demokratičnem smislu mogoče doseči z zavlačevanjem levega centra. (Nadaljeva je na 2. strani)

30-letnica osvoboditve Trsta - Manifestacijo na Goldonijevem trgu je organizirala partizanska zveza ANPI-VZPI ob sodelovanju Slovenske prosvetne zveze in Zveze slovenskih športnih društev. Spodbudno je zlasti dejstvo, da se je manifestacije udeležilo mnogo mladine, kar potrjuje dejstvo, da je zvesta izročilom protifašističnega odporništva in narodnoosvobodilne borbe.

Pomen volitev

Ta vladna obrabljena formula je ugasnila. Razmere, v katerih se nahaja država, zarote, ki jih ni znala aoi hotela preprečiti ter obstoječa zmeda, delajo iz te formule simbol naraščajoče korupcije, negibčnosti in nesposobnosti.

Vsem je že jasno, da izjave o dobri volji, Morovi govori in dobri nameni ne zadostujejo za preprečitev manevrov prevratniških sil proti demokratični prihodnosti države in ne za pristop k reševanju perečih vprašanj.

Potrebna so dejstva in temeljite reforme, nujen je prenovitveni proces, ki naj mobilizira vse energije ter jih pravilno izkorišča.

Toda nemogoče si je predstavljati, da do vsega tega lahko pride brez sodelovanja ljudskih množic, brez enotnih prizadevanj, brez sprememb v političnem vodstvu, ki mora zagotoviti pravično težo delavskemu razredu.

To je osnovno vprašanje italijanske družbe, ki ga levi center ni mogel rešiti, ker je že na samem začetku izključil veliko ljudsko in demokratično silo naše partije in se s tem zapisal neuspehu.

To izbrano je treba dokončno odpraviti. Za to pa je treba osredotočiti glasove na volitvah 15. junija.

To je poglavitno vprašanje tudi v naši deželi.

Dolgotrajni boji delavskega gibanja, proces pomirjevanja, krepitev izmenjav in sodelovanja s socialistično Jugoslavijo so ustvarili novo ozračje, velike spremembe pri izbira, uveljavitev koncepta o miroljubnem sožitju ter bratstvo med Italijani in Slovenci, ki zmaguje tudi pri mladih pokolenjih.

In ne zanikamo - nasprotno, saj je to tudi sad našega prizadevanja - da so politične sile, ki so še včeraj bile priklenjene na odklonilna stališča, spremenile svoje izbire in so danes naklonjene določenim konvergenkam. Toda samo načelno, kajti ko skušamo njihove deklaracije prenesti na konkretnost, spoznamo, da bo treba prehoditi še dolgo pot, da se napravi konec negotovosti in nevarnosti nazadovanja.

Res je, da tudi tukaj obstajajo nazadnjaške sile, ki se sklicujejo na stališča Fanfanija, izkoriščajo logiko protikomunizma v notranjosti krščanske demokracije in izven nje ter pogojujejo sleberno politično dejanje.

Trideset let po koncu vojne te sile uspejo še vedno izvajati pritisk na vladno in preprečiti, na primer, rešitev vprašanja meja. V njihovem interesu je (in ta interes nasprotuje državi), da ostanejo vrata odprta provokacijam, podžiganju nasprotovanja in mržnje, spodbijanju razvoja sodelovanja z Jugoslavijo, ustvarjanju negotovosti.

Tem silam sicer skoraj nihče več ne sledi, toda njihove roke sežejo daleč. Sežejo celo, kot smo videli, do Farnesine in spretno manevrirajo.

Ko vprašujemo odprteje predstavnike krščanske demokracije in levega centra račune o tem, naletimo na odgovor v znamenju rasignacije in nemoči.

Trdovratno odklanjajo spremembo odnosov med vsemi demokratičnimi in ljudskimi silami (in torej z nami) ter se vdinjajo zahtevam desnice.

Isto se dogaja ob vprašanju globalne zaščite pravic slovenske narodnostne manjšine. Na tem področju je mnogo izjav, konkretnih dejanj pa nič.

Trideset let po osvoboditvi Trsta - ki je terjala mnogo žrtv delavskega gibanja, slovenskih, italijanskih in hrvaških protifašistov ter borcev jugoslovanske partizanske vojske - krajevne oblasti fingirajo, da morajo pri rimskih "ekscelencah" iskati razsvetljenja zaradi možne uporabe slovenskega jezika v izvoljenih svetih.

Kakor da ne bi pripadale strankam "ekscelenc"!

In priča smo bili absurdnim pogajanjem zato da so se Slovenci, na kraju, kjer so jih zapirali in morili nemški nacisti in italijanski fašisti, smeli spregovoriti v svojem jeziku.

Toda, ko se je zazdelo, da ni mogoče reči ne, se je zgodilo to, da so poslali na Kras dva karasirja z vencem zato, da so dali znamenje nacionalistom in šovinistom, da jih še vedno upoštevajo in da na državni aparat lahko računajo.

Tudi pri nas, tako kot v Rimu, se postavlja vprašanje, kako iziti iz položaja, ki postavlja državo in deželo, razne uprave in javno življenje pod vpliv sil izven zakona in zgodovine, ki so bile poražene v protifašističnem boju. Te sile so še vedno močne zaradi logike protiljudske in protikomunistične diskriminacije, ki jo je krščanska demokracija po zmagi odporniškega gibanja, na pritisk notranje in mednarodne reakcije, uvedla v življenju države.

Odgovor na to vprašanje - to mora biti vsem jasno - ne more priti niti od strani krajevnega levega centra, ki je s sprejemanjem že omenjene logike postavil osnovo lastnega poloma. Sicer pa je krajevni levi center očitno votel. Ni sposoben, da bi si postavljali elementarne cilje ter upravljal in vodil s stabilno učinkovitostjo in korektnostjo.

Glas 15. junija mora služiti za poraz Fanfanija (in njegovih namestnikov na krajevni ravni) in zato, da se prisili krščansko demokracijo, naj opusti smer, ki postavlja v negotovost demokracijo v državi, zavira razvoj, obrablja inštitucije, ustvarja nered, nezadovoljstvo, in skuša razbijati enotnost delavskega razreda.

Osnovni cilj, ki si ga postavljamo je obnove takih odnosov med političnimi in demokratičnimi silami, ki so omogočili Odporništvo, ustvaritev novih konvergenz za pristop k demokratičnem preokretu, ki bo končno izvajal določila republiške ustave in omogočil nov način vladanja s podporo in soudeležbo delovnih ljudi.

Ta cilj ni enostaven, a je nujno potreben za izhod iz negotovosti, za odstranitev groženj reakcije in fašizma, za zagotovitev razvoja v državi.

Krščanska demokracija mora prejeti odločilen udarec, resno lekcijo, naša sila, sila KPI, pa se mora močno povečati. Splošen premik na levo se mora jasno izkazati in dokazati enotno in antifašistično voljo mladine in ljudskih množic.

Skupaj s to nalogo postavljamo še drugo prav, tako zahtevno: okrepiti je treba levo usmerjene krajevne uprave, pridobiti nove uprave, tistim občinskim in pokrajinskim upravam, ki so bile paralizirane zaradi krize levega centra, pa je treba odpreti pot k novim perspektivam.

Za dosego teh pomembnih rezultatov delamo in vsakdo izmed nas se mora čutiti dolžan prispevati svoj delež za uspeh naših list.

To hočemo doseči ob tridesetletnici osvoboditve, s takim zaletom kot tisto pomlad in v počastitev spomina padlih tovarišev.

ANTONINO CUFFARO

Slovinci in stranke: spoznal jih boš po dejanjih

Komunisti gredo na upravne volitve z jasnimi programi in čistimi računi. Predvsem pa so čisti naši računi, ko govorimo našim slovenskim volilcem. Redki so namreč tisti, ki še nasedajo na polemike o vključevanju v vsedrjavne stranke, ne da bi se lotili resnejšega vprašanja: kaj delajo te stranke.

KPI lahko vsakomur pove, kaj dela, kaj misli, kaj predlaga in zakaj se zavzema. Predvsem tedaj, ko gre za vprašanja slovenske narodne manjšine. Na drugem mestu dokazujemo, brez večjih težav, da smo storili povsod, kjer smo na oblasti, vse kar je bilo možnega, da smo Slovencem zagotovili popolno enakopravnost in jih vsestransko zaščitili v njihovih interesih, jim dali sredstva, s katerimi se učinkovito upirajo vsakršnemu asimilacijskemu pritisku, ki prihaja iz mesta, iz večinske koalicije, iz krščanske demokracije.

Morda sta zadnje čase največ razgibala vode dva problema: uporaba slovenskega jezika v izvoljenih organih (tržaški občini in pokrajinskem svetu) ter predlog KPI o zgodovinskem kompromisu.

Začnimo s prvim. Vsa poveljna leta so svetovalci KPI zahtevali, naj se omogoči slov. svetovalcem pravica, da govorijo v občinskem in pokrajinskem svetu v materinščini. In vsa poveljna leta so večine (v katerih so vedno bili demokristjani) to našo zahtevo zavračale.

Tudi v zadnjih mandatnih dobach pokrajinskega sveta in tržaške občine je KPI preko svojih svetovalcev (v občini je prvi bil Wilhelm, na pokrajini pa najprej Stanka Hrovatin, nato pa Iskra) zahtevala, naj se prizna pravica do uporabe slovenskega jezika. Tedaj je predlog bil zavrnjen. Kljub temu, da sta se v obeh organih oblikovali levoredinski koaliciji, v kateri so, poleg demokristjanov, republikancev in socialdemokratov, bili tudi svetovalci PSI in SS.

Pozneje je zadeva izbruhnila na dan z zahtevo svetovalca dr. Dolharja (SS), ki so jo komunisti (Rossetti, nato Spetič) nemudoma podprli. Toda zgodilo se je, da smo komunisti s to zahtevo vztrajali do konca, medtem ko so zastopniki SS (Dolhar in Sosič) pristali na to, da se "vpraša rimsko vladno" ali smemo govoriti slovensko. Jasno je bilo, od vsega začetka, da rimska vlada odgovora ne bo poslala in da se bo zadeva zavlekla v nedogled. Pozneje, letošnjo pomlad, je o tem vprašanju prišlo do dvojnega glasovanja, na pokrajini in na občini.

Pri teh glasovanjih je prišlo do nedoslednega zadržanja socialistov (v občini so se glasovanja o našem dokumentu vzdržali, na pokrajini pa so ga podprli, istočasno pa so podprli tudi stališče leve sredine), medtem ko je na občini svetovalec SS podprl naš dokument, istočasno pa podpisal dokument leve sredine, ki še enkrat vsa vprašanja odlaša v nedogled.

Kmalu nato je izbruhnilo, spet v zvezi z uporabo slovensčine, vprašanje odprtja Rižarne. Vemo, da so posegi KPI, tudi na vsedrjavni ravni, in dosežena enotnost antifašističnih sil koristili, da je v Rižarni, pred predsednikom republike lahko spregovoril Slovenec. Toda koliko potu, koliko kreganja, koliko pritiskov smo za to potrebovali! Krščanska demokracija je še enkrat dokazala, da ne trpi slovenske govornice v javnosti in da ji ne gre za reševanje tega vprašanja. Na njeno politiko odlašanja z "vprašanji rimskim Ekselencam" pa so, dejansko, pristali njeni levosredinski zavezniki, ki še sedaj čakajo. Komunisti trdimo, da si bomo morali pravice priboriti z enotnim nastopom, ne pa s sporazumevanjem v zakonitih dvoranah palače "Diana".

Tak enoten nastop smo podprli (vodil ga je naš poslanec, tovariš Albin Škerk) tudi ob prihodu predsednika republike Leoneja.

Iz take, sicer kratke, kronologije dogodkov lahko pridemo do zaključka, da se je samo in edino KPI v vseh organizmih, dosledno borila za uveljavitev pravice Slovencev, da govorijo v svojem materinem jeziku. To je delala iz opozicije, kajti tam, kjer je v večini, se ta dvojezičnost uveljavlja že 26 let!

Pri tem smo se poslužili sredstva, ki smo si ga priborili: deželnega zakona o financiranju prevajalskih služb v občinskih in drugih javnih upravah. Ta zakon je predlagal tovariš Lovriha in je bil, z nekaterimi popravki, tudi sprejet pred nekaj leti.

Zakonska sredstva za uveljavljanje pravice do uporabe slovensčine so torej obstajala, manjkala pa je resna politična volja, da se to tudi v praksi uresničuje. Predvsem pri demokristjanih in njihovih zaveznikih.

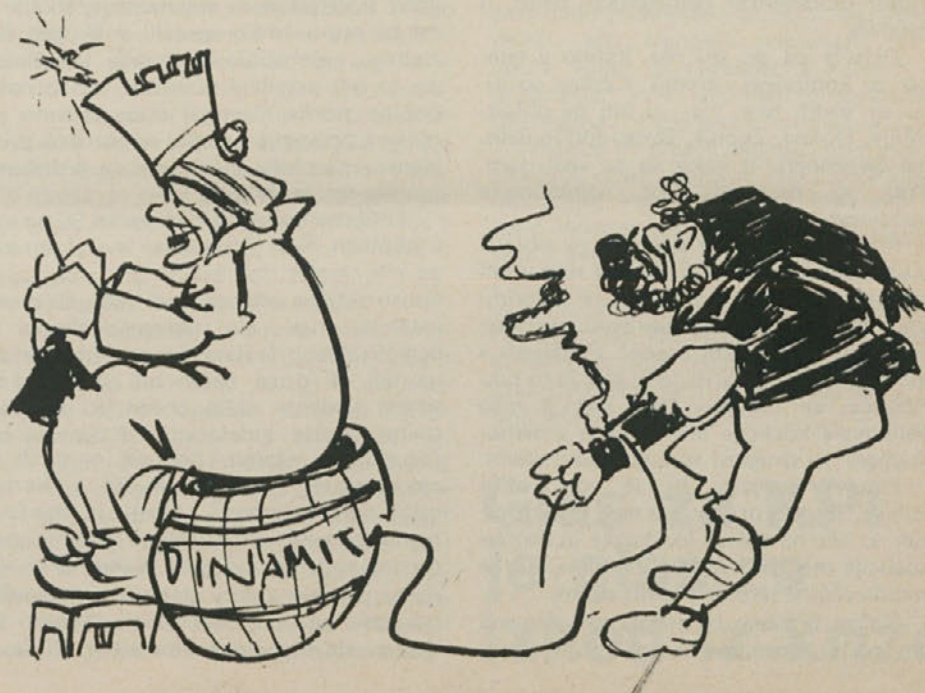
Da je komunistom načelno do dvojezičnosti, ki jo uveljavljamo predvsem v svojih vrstah, dokazuje tudi drugi važni dokument, o katerem bo v kratkem razprava. Gre za statut nove gorske skupnosti, v kateri se je oblikovala koalicija med komunisti in socialisti. Predlog statuta, ki ga podpira KPI, v skoraj vseh členih poudarja, poleg pravice do rabe slovenskega jezika, tudi načelo o pravičnem zaposlovanju Slovencev v organih uprave gorske skupnosti tržaško-goriškega Krasa.

Končno ni nepomembno, da je pred kratkim bil v vseh občinskih svetih sprejet novi statut pokrajinskega konzorcija za javne prevoze, v katerem je (čl. 5) jasno rečeno, da se v konzorciju uporablja tudi slovenski jezik.

Vsakomur je jasno, da tega člena ne bi bilo, če bi v konzorcij ne vstopile s svojo težo, tudi okoliške občinske uprave, v katerih imajo komunisti težo in besedo.

Poleg bitk, ki poleg simboličnega imajo tudi velik politični pomen - zavedamo se vsi, da priznanje slovensčine pomeni odpreti vrata reševanju ostalih nerešenih vprašanj naše narodnosti manjšine in to z drugačno politično voljo - se je KPI v oblikovanju svoje temeljne politične strategije spet lotila splošnega manjšinskega vprašanja. To potrjujejo dokumenti in razprava na kongresih KPI v Trstu in Gorici ter posebna konferenca videmske KPI o vprašanju Beneških Slovencev, kjer se je še enkrat oblikovala široka in pluralistična enotnost, ki prihaja do izraza tudi v predstavitvi več skupnih kandidatnih list Beneških Slovencev. Komunistom je v čast, da so v Benečiji marsikdaj bili "pionirji" narodnega osveščanja in da so se pri tem težavnem

(Nadaljevanje na 4. strani)

delu znašli skupaj z narodno zavedno duhovščino.

Dinamično pojmovanje zaščite narodne manjšine, ki naj ji da predvsem temelje in sredstva, da bo še bolj kot doslej protagonist lastnega razvoja in napredka, se vsklajuje v splošno politično tezo, da se "zgodovinski kompromis" uresničuje v širjenju demokratičnega tkiva na bazi, ob reševanju odprtih vprašanj, ne pa s sporazumi "na vrhu".

Prepričani smo, da ustvarja KPI tako pogoje, da s skupnimi nastopi Slovencev in obenem s širjenjem fronte demokratičnih Italijanov, ki so osveščeno dovzetni za naše manjšinske probleme, da bodo vendarle rešena slovenska vprašanja. Pogoj za to pa je, v prvi vrsti, poraz demokristjanske politike. Ta politika je pri nas morda bolj zvita, zato pa je potrebno razčistiti vode in prekvasiti, z njeno ošibitvijo, njene naprednejše težnje. Glas na levo, za KPI, pomeni predvsem to: nuditi Slovincem ugodnejše razmerje med političnimi silami, ki našo manjšino podpirajo in onimi, ki so ji še vedno nasprotni ali oklevajo.

30-letnica osvoboditve Trsta. Po manifestaciji na Trgu Goldoni so udeleženci odšli v sprejeto do Ulice Ghega, kjer so počastili spomin žrtev nacističnega nasilja

Obračun opravljenega: kaj pa drugi?

Obvezna primerjava: tam kjer je KPI v večini in tam, kjer je v opoziciji

Je sploh mogoče primerjati izkušnje občinskih uprav, kot so Dolina in Devin - Nabrežina, Milje in Trst, Zgonik in Repentabor?

Zakaj se komunisti na teh volitvah ne maramo prepirati? Odgovorov na to vprašanje je verjetno več, toda med glavnimi je prav to: kdor se prepira, ta ne gleda in presoja jasno in objektivno stvari, ki ga obkrožajo. Zato tudi ne nasedamo Fanfanijevim provokacijam in želimo, da bi ljudje presojali trezno, s svojo glavo, mimo učinkovitih demagoških parol, o dejstvih.

Dejstva pa se, pri nas, kažejo v tem, kar so komunisti naredili. Kakšno politiko so vodili tam, kjer so bili na oblasti (Milje, Dolina, Zgonik, Doberdob in deloma Sovodnje) in kako so se vedli tam, kjer so nastopali kot najmočnejša opozicijska skupina.

Prva ugotovitev je sledeča: na oblasti nismo bili sami. Skoraj povsod smo iskali najširša zaveznitva tistih sil, s katerimi smo lahko oblikovali upravno-politične programe na načelni osnovi. Predvsem s socialističnimi tovariši tam, kjer je to bilo mogoče, ali točneje, tam, kjer se niso oblikovale koalicije leve sredine z demokristjani in drugimi meščanskimi silami.

Prva primerjava, ki se nam torej vsiljuje, je prav primerjava med občinami, kjer so bile na oblasti levičarske in enotne koalicije med KPI in PSI in onimi, kjer je vedrila večina levosredinskih strank.

Našim bralcem bi morda sama imena teh občin povedala skoraj vse. Recimo

primerjava Dolina in Nabrežina, ali Milje in Trst, Zgonik in Repentabor.

Povejmo torej, kako govorijo o nas nasprotniki. Pravijo, da je hvala iz ust nasprotnikov tista, kateri pač moraš verjeti. Tako lahko mirne duše zapišemo, da demokristjani v Miljah in Dolini niso vsa ta leta (v nekaterih primerih celega četrta stoletja) imeli argumentov, s katerimi bi resno lahko spravili v škripce ali zadreglo naše občinske uprave. Marsikdaj pa so bili prisiljeni povedati, da so naše občine storile marsikaj dobrega in se je njihova opozicija omejila na obrobne probleme, marsikdaj celo samo na probleme tehničnega značaja.

Toliko o opoziciji. Svetovalci SS pa so, v občinah, kjer ima večina levica, morali po sili razmer obdržati dobre, marsikdaj konstruktivne odnose, tudi zato, da bi ne ustvarili vtisa da nastopajo skupaj z demokristjani (Dolina) ali pa zato, ker so na tak ali drugi način bili vključeni v sistem vodenja naših občin, ki so bile stalno odprte sodelovanju. Kako naj bi napadali, recimo, pobude o šolah s celodnevним poukom, ki se v korist občinskih skupnosti, otrok in staršev, najdoslednejše uveljavljajo prav v napredno vodenih občinah? Kako naj bi, ne da bi pri tem zašli v globoka protislovja, udrihali po dosledni dvojezičnosti in zaščitili slovenskega prebivalstva, ki se v

naprednih občinah čuti na svoji zemlji svoj gospodar?

O celodnevni šoli. Naše občinske uprave - Milje, Zgonik in Dolina - so stopile na to pot in se pri tem niso ustrašile visokih stroškov za tehnično opremo, za obroke tople in mrzle hrane, za vsestransko pomoč pri urejanju novih pobud v vzgojnem procesu. Odnos teh občin do šole, se pravi do mladine in staršev, je odnos, ki izvira iz spoznanja, da je šola pomembna vzgojna struktura, v katero mora segati obkrožajoča družba in ji zagotoviti vsestransko rast. Tako je nastala šola s celodnevno zaposlitvijo v Zindisu, tako v Ricmanjih in Domju, enako v celotni zgoniški občini in na Proseku, kamor se otroci srednje šole tudi iz te občine, vozijo na občinske stroške.

Pa ne samo za šole s celodnevним poukom, tudi nasploh je odnos naših občin do vprašanja šolanja bil skrajno sodoben in progresiven. Medtem ko je ustavna pravica do brezplačnega šolanja v sosednjih občinah le utvara, se v Miljah, Zgoniku in Dolini šolarji poslužujejo vseh socialnih storitev, katere plačujejo občinske uprave. Brezplačno prejemajo knjige, brezplačno jih prevažajo v šolo in domov, enako imajo v šolah, kjer so kuhinje, tople opoldanske obroke in malice. Občinske uprave so v ta namen trosile

(Nadaljevanje s 4. strani)

veliko denarja, a ni tega nikomur žal, čeprav so morda zaradi tega kdaj trpele kanalizacije ali razsvetljava. Občinski upravitelji so bili mnenja, da je - spričo hude finančne stiske in splošne gospodarske krize, ki je ohromila celoten aparat javnih uprav - treba dajati nekaterim stvarim prednost. Za naše slovensko prebivalstvo, pa tudi za delavstvo sploh, so šola, vzgoja, kultura, socialne storitve - na prvem mestu.

Tako nastajajo novi šolski centri (v Miljah razpravljajo o tem, da bi okrepili slovenski šolski center in ga osredotočili pri Korošcih), v Zgoniku so zgradili in preuredili marsikatero šolsko poslopje, v Dolini pa občina trosi težke milijone za to, da bi vse šole imele kar se da sobodne in urejene prostore.

Kultura je tudi pomembne važnosti, predvsem za Slovence. Večinska družba nam ne nudi dovolj enakovarnosti. Tako trosijo naše občine večje vsote zato, da bi nudile vaščanom kulturne ali srenjske domove, dvorane in prireditvene prostore, športna igrišča in telovadnice. Tudi ni nobena tajnost, da prejemajo - na tak ali drugačen način - prosvetna in športna društva določeno pomoč iz javnih sredstev, predvsem iz naših občinskih blagajin.

V nekaterih primerih pa so občinske uprave tudi same poskrbele za koncerte, gostovanja gledališč ali pevskih zborov. Predvsem sedaj, ko smo dostojno proslavili 30-letnico osvoboditve in partizanske epopeje, ki se je zaključila z osvoboditvijo Trsta.

Spomeniki našim padlim borcem so, kot je izjavil eden izmed naših županov, "neme straže ob vhodu v naše vasi". Zgradili smo jih tudi zato, da bi mladino opozarjali na vrednote antifašizma in svobode, vsakega pa, ki bi šel tja mimo, spominjali, da živi v teh vaseh naš slovenski, trden in uporni rod, ki ni klonil tiranu, pa tudi sedaj ne bo, ker kljubuje vsaki vihri.

Naše občinske uprave so, v tem pogledu, bile trdnjave naše narodne obrambe. Tudi udarci industrializacije in urbanizacije jih niso zlomile, čeprav smo marsikdaj morali plačati težko ceno. Hočeš nočeš živimo na stisnjem ozemlju, kjer se vse osredotoča v velikem mestu ob zalivu.

Da kljubujemo negativnim vplivom dokazuje morda en sam primer. Prav občine, kjer ima KPI večino, odrekajo še danes prehod novim bencinovodom ali naftovodom, ki bi jih demokristjani, "zaljubljeni v petrolejsko luk", radi napeljali preko Krasa.

V okviru nastale kraške gorske skupnosti pa smo, skupaj z vsemi, ki so v ta boj pripravljeni vstopiti, že začeli bitko, da bi kraški rezervati ne šli preko kože našega kraškega človeka, delavca, obrtnika in kmeta. Tako zahtevamo, naj gre zaščita naravnega okolja v pristojnost gorske skupnosti. Pa ne samo zato, ker tako določa zakon. Tudi zato, vendar predvsem zaradi izkušenj, ki jih naše ljudstvo na Krasu (gorska skupnost je njihov veren tolmač) imajo prav pri zaščiti svojega področja. Očuvali so nam ga prejšnji rodovi, ne bomo dopustili, da bi

nam zagospodovala nedemokratske ustanove, za katere se zavzema tako trmasto tržaška krščanska demokracija.

Kaj pa primerjave? Če pogledamo v Devin - Nabrežino bomo razumeli, kakšne so razlike. Brez dvoma se tam še spoštuje tista dvojezičnost v poslovanju, ki je še iz časov, ko smo napredni Slovenci to občino upravljali.

Močno in umetno priseljevanje je v prvih letih nujno ustvarilo težke probleme, krščanska demokracija pa jih je strukturalizirala. Zadnje čase je sožitje med Italijani istrskega rodu in slovenskimi domačini boljše. Za to ima zaslugo tudi življenje v tovarni, spoznanje, da so socialni problemi že dalj časa skupni in da je ločevanje, ki ga je hotela demokristjanska vodstva, nesmiselno.

Kaj je bilo v tej občini storjenega? Ne pozabimo predvsem, da je zadnjih pet let šla prva levosredinska, nato pa centristična uprava, iz krize v krizo, iz preverjanja v preverjanje, iz nedelavnosti v pasivnost. Zadnji trenutek je bil odoben regulacijski načrt, ki je - v prvotni zamisli - bil hudo na škodo Slovencev in v korist turistični in gradbeni špekulacij ob morju. Komunisti smo organizirali sestanke po vaseh, zbirali podpise, tudi za nove šole, ki jih potrebujemo. Zadnji trenutek je bilo sprejetih nekaj popravkov, toda osnovna negativna značilnost tega načrta ostaja.

Morda je glavna hiba te občine prav to, da je bila - zaradi politike zaveznikov: krščanske demokracije, SSL in, nekaj časa, tudi socialistov - vezana na dogajanja v Trstu, na tamkajšnji občini in pokrajini. Bila je nekakšen talec voditelj iz palače "Diana". Komunisti smo proti temu, ker menimo, da je samostojnost v političnem odločanju prvenstvenega pomena. Tovariši socialisti so, na koncu, to razumeli in prešli v opozicijo. Sedaj bo morala izbirati tudi SSL. Skrajni čas je, namreč, da zaradi naraščajočih problemov, v devinsko-nabrežinski občini premostimo demokristjansko izsiljevanje z "obveznim levim centrom", ki je že nekajkrat propadel, in iščemo poti za skupno ljudsko upravo, v kateri naj bodo predstavniki vseh demokratskih sil.

V Repentabru, najmanjši občini našega Krasa, smo komunisti in socialisti v dosledni opoziciji mlahavi upravi, ki je formalno v rokah "Slovenske skupnosti", v resnici pa le izraz njenih krajevnih veljakov in nekaterih gostincev. Ta uprava ni bila kos perečim problemom, od zaščite okolja do resne ureditve urbanističnega razvoja. Ni se uprla prehodu naftovodov v bodoče, niti ni odločno, kot bi se morala, posegla tedaj, ko se je na občino vsuli vprašanje avtoporta pri Fernečah.

To dokazujejo, v dobršni meri, tudi zadnji dogodki z zahtevo dr. Zanettija po imenovanju komisarja, ki naj bi namesto župana Mihe Guština podpisal drugo gradbeno dovoljenje za avtoporto pri Fernečah. Zakaj? Predvsem zato, ker se je treba takšni perspektivi upreti na vseh ravneh, predvsem pa tam, kjer imajo somišljeniki repentabskega župana svoj glas. V mislih imamo dejstvo, da je dr. Zanetti predsednik pokrajinskega odbora z odločilno podporo "Slovenske skupnosti", ki je pa - kot trdi njeno sporočilo -

"dosegla z ostalimi strankami leve sredine načelni sporazum". Kakšen pa je, ta sporazum? Koliko vedo o njem domačini v Repentabru? Neradi bi videli, da bi se okoli tega "komisarja" razvila volilna kampanja vitimizma okoli dosedanje repentabske uprave, namesto, da bi se mu soglasno uprli vsi domačini, tudi tako, da izvolijo tako občinsko upravo, ki se bo levi sredini v Trstu znala upreti, brez stranskih sporazumov.

Skrajni čas je, da po desetih letih zastarelih metod upravljanja, neodločnosti in protislovnosti, preide ta občina v roke naprednih ljudskih sil. Veliko je nerešenih problemov, toda skrajni čas je, da Repentabor stopi v korak z duhom časa.

Pa še nekaj besed o levosredinski upravi tržaške pokrajine. Demokristjani so ji skušali dati čimbolj sodoben videz, začeniši z osebnostjo predsednika Zanettija. Toda marsikdaj dlje od videza ni šla. Napredne demokratske vsebine je marsikdaj zmanjkalo na pol poti.

Naj dokažemo te trditve? Bralci se gotovo spominjajo manjšinske konference na pomorski postaji, ki jo je organizirala pokrajinska uprava. Stresla se je gora, rodila pa se ni niti pravičljiva miška. Leto dni pozneje je večina v pokrajinskem svetu pozabila na svečane obljube te konference in ravnodušno zavrnila zahtevo KPI, naj bi spoštovali na sejah pokrajinskega sveta pravico do uporabe slovenskega jezika. Socialistični odbornik (Lucijan Volk) je pet let skušal vsiliti svojim demokristjanskim zaveznikom postavitev dvojezičnih smerokazov na pokrajinskih cestah, kar smo komunisti iz leta v leto glasneje zahtevali. Končno je določeno število smerokazov bilo postavljenih, toda samo na manjšem delu pokrajinskega ozemlja. Točneje, niso jih smeli postaviti (baje na zahtevo tajništva krščanske demokracije) na celotnem ozemlju tržaške občine, ki pa, kot vemo, predstavlja več kot tri četrtnine našega ozemlja. Tudi dobri nameni so torej, zaradi pritiska demokristjanov in drugih levosredinskih zaveznikov in pasivnosti odbornika iz vrst SSL, ostali na pol, ali točneje, na en četrtni.

Glede na to, da ima tržaška pokrajina zelo malo pristojnosti in da bi taki sklepi morali biti najboljši pokazatelj njene dobre volje, je obračun, s katerim se predstavlja, zelo skromen. Polovičarski, smo zapisali. Toda prej iz usmiljenja.

Volvce in brave vabimo torej, naj se zamislijo o teh zapiskih. Naj s svojo glavo premislijo, kako komunisti govorimo in kako delamo. Končno pa lahko vsakdo sede v avto (če ga ima) sicer pa se odpelje z avtobusom, in si vse to ogleda na lastne oči. V Miljah, v Dolini, v Zgoniku. Povpraša naj. Ne skrivamo svojih napak, ki smo jih tudi delali. Toda prepričani smo, da je opravljenega dela taka mera, da smo lahko s tem ponosni.

Glas za KPI je glas za izhod iz krize

Pogovor s poslancem Albinom Škerkom

VPRAŠANJE: Tovariš poslanec, ali bi naše bralce nekoliko podrobneje seznanil z delom, ki ga opravljaš v parlamentu in tudi tu na Tržaškem, kjer si bil izvoljen?

ODGOVOR: Predvsem moram reči, da mi je nerodno govoriti o sebi in o delu, ki sem ga opravil v sedmih letih parlamentarnega udejstvovanja. O tem je sproti poročal naš tisk. Tudi koprška in ljubljanska radiotelevizija sta o mojem delu mnogo poročala. Delo, ki je bilo opravljeno, je odraz skupnega prizadevanja stranke, kateri pripadam, delavskih organizacij in slovenskih manjšinskih organizacij. Pogostoma sem odhajal v Rim s kolektivno izdelanimi predlogi. Mnogokrat sem se vračal domov razburjen in nezadovoljen, ker nisem uspel rešiti vseh nalog. Od časa do časa pa je bil dosežen kak uspeh, kar mi je bilo v veliko zadovoljstvo, saj je bilo s tem nagrajeno naše skupno prizadevanje. O delu, ki ga opravljam, kjer sem bil izvoljen, naj povem le to: po svojih močeh skušam imeti tesne stike z volivci, kar prihaja konkretno do izraza tudi na številnih sestankih, srečanjih in prireditvah.

VPRAŠANJE: Še posebej nas zanimajo zakonski predlogi v korist Slovencev, ki si jih skupaj z drugimi poslanci KPI predložil v poslanski zbornici in v senatu. Ali bi jih navedel in v kratkih obrisih tudi obrazložil?

ODGOVOR: Teh zakonskih predlogov ni mnogo, ker smo se odločili, da se bomo zavzemali predvsem za odobritev splošnega ali okvirnega zakona, ki naj zajame vsa odprta vprašanja slovenske manjšine v naši deželi, t.j. za zakon o globalni zaščiti in o pravicah Slovencev v Italiji. Zadevni zakonski predlog je bil skoraj istočasno predložen v poslanski zbornici in v senatu. (Prvi podpisnik predloga, ki je bil predložen v senatu, je tovariš Paolo Sema).

S to odločitvijo, ki predstavlja nekak maksimalni program, pa se, seveda, nismo odrekli predložitvi manj obsežnih ali specifičnih zakonskih predlogov. Poleg že

omenjenega zakonskega predloga za globalno rešitev vprašanj naše narodnostne skupnosti, so bili predloženi (deloma tudi v senatu) še nekateri zakonski predlogi in sicer: dopolnilni zakon o našem šolstvu, ki je bil predlanskim odobren in se deloma izvaja, zakonski predlog za ponovno odprtje roka za priznanje statusa partizanskega borca, zakonski predlog za zaščito narodnostnih manjšin in proti žalitvam, ki pa ni še odobren. Prav tako še ni odobren zakon, ki predvideva raztegnitev ugodnosti, ki so jih deležni bivši politični in rasni preganjanci, na bивše pripadnike "posebnih bataljonov. Naj ob tej priliki tudi omenim, da sem se v številnih parlamentarnih debatah zavzemal za razne dopolnilne ali spreminjevalne predloge (amandmaje) tako v korist naše narodnostne skupnosti kakor tudi v korist drugih manjšin, ki živijo v Italiji in v prid krajevnih gospodarskih ustanov (pristaniške, ladjedelniške itd.). Nekajkrat so bili ti posegi uspešni. Sprejet je bil npr. predlog, ki predvideva uporabo materinega jezika na sodišču ipd.

VPRAŠANJE: Kaj bi, po tvojem mnenju, morali storiti, da bi predvsem zakonski predlog o globalni zaščiti Slovencev premaknili z mrtve točke?

ODGOVOR: Menim, da moramo še naprej in odločneje vztrajati pri zahtevi za globalno rešitev naših narodnostnih vprašanj, sklicujoč se vedno na določila republiške ustave. V tem boju moramo utrjevati enotnost naše narodnostne skupnosti. Nujno potrebna pa je tudi tesna povezava z demokratičnimi silami večinskega naroda in torej vsestranka podpora teh sil. Največjo krivdo za to, da je zahteva po globalnem zakonu o Slovencih obtičala na mrtvi točki, nosi krščanska demokracija.

VPRAŠANJE: V poslanski komisiji, ki je pred nedavnim razpravljala o reformi radijske in televizijske ustanove, si se odločno zavzel za uvedbo televizijskih oddaj v slovenskem jeziku. Pri tem so te podprli vsi poslanci KPI, našel pa si veliko razumevanja tudi pri parlamentarnih skupinah drugih strank ustavnega loka. Prosimo te, da bi podrobneje opisal potek omenjene razprave ter da bi navedel poimensko parlamentarne skupine, ki so podprle tvoj prvotni predlog, na osnovi katerega je bil izdelan dokončni dodatni člen, ki določa uvedbo televizijskih oddaj tudi v slovenskem jeziku.

ODGOVOR: O tej pomembni pridobitvi, ki pa je zaenkrat samo na papirju, bi imel mnogo povedati. Po večletnih prizadevanjih za uvedbo televizijskih oddaj v slovenskem jeziku, so bile deželne in vladne oblasti prisiljene zavzeti svoje stališče o tem vprašanju. (Glej resolucijo deželnega sveta z dne 3. julija 1974 in dve resoluciji, ki sta bili sprejeti v parlamentarnih komisijah). Končno se je vlada

odločila. V parlamentu je predložila zakon o splošni reformi RAI-TV. Toda kljub raznim obljubam in zagotovitom predloženi zakon ni predvideval uvedbe televizijskih oddaj v slovenskem jeziku. Šele po dolgem prizadevanju smo uspeli vnesti v vladni predlog nekatere popravke in dopolnitve. Moj prvotni predlog ni predvideval samo televizijskih oddaj v slovenščini temveč tudi ustanovitev posebne komisije, ki bi nadzorovala te oddaje. Ta predlog so podprli predstavniki vseh demokratičnih strank ustavnega loka razen krščanske demokracije. Med podpisniki so bili naslednji poslanci: Chanoux (neodvisni poslanci iz Doline Aosta), Mitterdorfer (južnotirolska ljudska stranka (SVP), Baslini in Gerolimetto (PLI), Dino Moro in Loris Fortuna (PSI), Matteotti (PSDI), Bandiera (PRI) in seveda tudi komunistična poslanca iz naše dežele tov. Lizzero in Menichino. Poslanec Belci (krščanska demokracija) je odklonil podpis. Dejal je, da bo vladna večina predložila nekaj podobnega. Znašel se je v zadregi. Poročevalcu komisije (to je bil poslanec Bubbico) je naročil, naj predloži naslednji predlog: "all'art. 19, al punto c) modificare l'ultima frase come segue: speciali trasmissioni in lingua slovena per le popolazioni della Venezia Giulia". Ko sta prišla moj in pravkar omenjeni predlog (ki ga je sugeriral Belci) v razpravo, je bil Belci odsoten. Zakaj? Ko sem posegel v razpravo, obrazložil svoj predlog ter zahteval, naj bi ga odobrili, saj je drugi predlog nejasen in dvoumen, je bil poročevalec Bubbico v zadregi. Dejal je, da zadeve ne pozna, in da je predlog sestavil Belci. Končno je bil delno upoštevan moj predlog. (Prosim, da mi oprostite, ker sem zašel v podrobnosti. To pa sem storil zato, ker nekateri poskušajo potvarjati resnico).

VPRAŠANJE: Zanimal si se tudi za ponovno odprtje roka za priznanje kvalifikacije partizanskih borcev. Rok za vlaganje teh prošenj, kot vemo, bo v kratkem zapadel. Kakšen odmev je imelo ponovno odprtje roka?

ODGOVOR: Rok za vlaganje prošenj za priznanje partizanskega statusa: predviden po zakonu iz leta 1968, je zapadel. Številni bivši borci niso uspeli pravočasno predložiti prošnje in potrebnih dokumentov. Zato sem se zavzel za to zadevo. Pobudo za to je dalo vodstvo tržaške pokrajinske zveze ANPI. To smo končno dosegli po več letih vztrajnega prizadevanja. Zakon je stopil v veljavo 4. januarja, rok za vlaganje prošenj pa bo zapadel 3. julija letos.

Izrabljam to priložnost, da povabim vse zainteresirane, ako niso še predložili svoje prošnje, da to nemudoma store, sicer bodo zamudili zadnjo priliko.

Odobritev tega zakona je imela velik odmev. Glede perspektiv reševanja teh prošenj sem bolj skeptičen, ker posebna komisija pri obrambnem ministrstvu, ki se ukvarja s proučevanjem partizanskih kvalifikacij, prepočasi deluje. Mislim, da bo potrebno sprožiti močno akcijo za pospešitev delovanja te komisije za čimprejnejše doseg prave, ki pripada našim borcem, in obenem priznanja kolajn za zasluge odporniškega našim okoliškim občinam.

Razmerje sil v goriškem pokrajinskem svetu je treba spremeniti?

Premagati krščansko demokracijo in vse nazadnjaške sile!

Ob koncu petletne mandatne dobe v goriški pokrajini, menim, da je potrebno napraviti kratko analizo o delovanju, zlasti v zvezi s problemi delavcev in slovenske narodne manjšine. Skupina komunističnih svetovalcev je v zvezi s temi problemi predložila vrsto konkretnih predlogov. Jasno je, da nismo dosegli tistega, kar smo pričakovali in to predvsem po krivdi, najprej levega centra in kasneje po krivdi centristične pokrajinske uprave, v kateri je sodelovala tudi tudi Slovenska demokratska zveza.

Kot smo v teh letih poudarjali, tako poudarjamo tudi danes, da je goriška pokrajinska uprava igrala podrejeno vlogo in ni nikdar iskala poti, pri deželni in pri rimski vladi, da bi izšla iz tradicionalnega upravljanja.

Popolnoma je bila odsotna pri pobudah gospodarskega in socialnega značaja, kljub temu, da so komunistični svetovalci stalno pritiskali nanjo in zahtevali njen poseg. V zadnjih letih so občine na Goriškem, predvsem v tržiškem okolišu, ustanovile številne konzorcije (za javne prevoze, plinovod, pomoč onemoglim itd.). Ne samo, da za te probleme pokrajinski odbor ni nikoli dal najmanjše pobude, ampak je bil pri tem, lahko rečemo, popolnoma odsoten. V zvezi z deželnimi pooblastili se je omejil le na podeljevanje nekaj desetnih milijonov lir letno raznim ustanovam, od katerih bi jih polovico lahko črtali iz seznama, ker je njihovo delovanje dvoumno in v protislovju z izjavami samega odbora (tako odbora levega centra kot sredinskega odbora) glede mirnega sožitja med tu živečima narodoma. Naj omenim samo eno od teh ustanov (a teh je več) pa bo vsem jasno, za kaj gre. Tako imenovano združenje "Associazione deportati ed infoibati in Jugoslavija" je prejemale od pokrajinskega odbora redno letno podporo in je bilo postavljeno na isto raven kot npr. dijaški dom. Zato je jasno, zakaj smo komunisti v pokrajinskem svetu glasovali proti take-mu načinu razdeljevanja podpore, čeprav je bil med drugimi ustanovami tudi goriški dijaški dom, ki bi moral prejemati dosti več podpore, kot jo je v resnici prejemal.

Skratka, goriška pokrajinska uprava se je odpovedala sleherni autonomiji in razširitvi demokratičnega upravljanja. Glede problemov slovenske narodne manjšine se je pokrajinska uprava stalno sklicevala na "nepristojnost".

Komunistični svetovalci so takoj ob začetku mandatne dobe opozorili na številna neresena vprašanja slovenske manjšine, kot je uporaba slovenskega jezika v vseh telesih pokrajine, odobritev zakonskih predlogov za organski razvoj manjšine, ekonomska in socialna vprašanja in vprašanje odporništva. Že na prvi seji pokrajinskega sveta je Jože Jarc - v govoru

v slovenščini - obravnaval neresena vprašanja Slovencev in prikazal najvažnejše zahteve kot so: dvojezično poslovanje pokrajinskih uradov in uporaba slovenščine v pokrajinskem svetu, dvojezična toponomastika, gradnja novega proslopja za slovenske šole v Gorici in poseg podrajine za odobritev zakona o globalni zaščiti slovenske manjšine. To vprašanje je bilo ponovno zajeto v resoluciji, ki jo je komunistična skupina predložila januarja 1971. Resolucija med drugim zahteva, naj podrajina napravi potrebne korake, pri deželni upravi in pri rimskem parlamentu, za odobritev zakona za globalno zaščito in vsestranski razvoj slovenske manjšine v Italiji (zakonskih predlogov je več: predlog Sema - Škerk, Fortuna, paket SKGZ in drugi). Pri tem vprašanju je KPI v pokrajinskem svetu, kakor tudi na deželni in vsedrjavni ravni, iskala širšo enotnost - kot tudi enotnost vse manjšine - medtem ko se je SDZ, seveda iz demagoških razlogov, sklicevala le na predlog (legge voto) deželnega svetovalca Štoke.

Naj poudarim še to, da omenjena resolucija komunistov zahteva dvojezično toponomastiko v vseh krajih, kjer prebivajo Slovenci, ne glede na njih število, medtem ko je na eni izmed zadnjih sej, preteklega aprila, sredinska koalicija (DC-SDZ-PSDI) s podporo liberalcev izglasovala resolucijo, ki predvideva dvojezično toponomastiko samo v krajih, kjer je prebivalstvo pretežno slovensko (certa consistenza numerica), kar pomeni omejiti dvojezične napise samo na slovenske občine in na nekatere obrobne kraje goriške občine, tako, da ne bi nekaterih "bodli v oči". Pri raznih prvakah krščanske demokracije smo naleteli na gluha ušesa, čeprav so se še teden prej širokoustili z raznimi "načelnimi izjavami". Eno je teorija drugo pa je praksa. In prav praksa nas uči, da se je bivša SDZ, sedanja SS, vedno bahala s svojim "slovenstvom" v odločilnih trenutkih pa se je postavljala ne le na desnico krščanske demokracije ampak še dlje. Tako je SDZ zavzela reakcionarno stališče v zvezi z zakoni št. 167 in 865 proti težnjam delavskega razreda, da se odpravijo gradbene špekulacije in da se preskrbi delavcem cenena stanovanja. S tem stališčem se je SDZ postavila na stran liberalcev in misovcev, čeprav je trdila, da "brani slovensko zemljo", katero je v resnici hladnokrvno prodala pred nedavnim, ko je odločno bila za to, da se med Sovodnjami in Štandrežem ustanovi industrijska cona in področje za gradnjo stanovanjskih hiš. To je storila v zameno za kak odborniški stolček na goriški občini ali podrajini.

Prav tako stališče je SDZ zavzela glede predloga komunistov o odpravi spolovi-

narstva (dobršen del spolovinarjev na Goriškem je Slovencev!) in za demokratizacijo kmetijskih konzorcijev Lizert in predvsem Preval, kjer se problemi tičejo slovenskih kmetov. Omogočila je demokratijski desnici in goriškim reakcionarnim krogom, da so iz psihiatrične bolnišnice v Gorici, ki spada pod podrajinsko upravo, odstranili znanstveno napredno skupino, ki jo je vodil prof. Basaglia in ponovno uvedli terapijo represivnega in antidemokratičnega značaja.

Veliko je še problemov, o katerih je na pobudo komunističnih svetovalcev, razpravljala pokrajinski svet. Naj samo omenim stališče KPI glede mednarodnih vprašanj in zahteve po dokončni ureditvi sedanjih meja, borbo komunistov za to, da pristaniška ustanova v Trziču ostane še naprej v rokah delavcev odpravo vojaških služnosti, ki zavirajo gospodarski razvoj predvsem v slovenskih občinah itd.

Našel sem le nekaj vprašanj, pri katerih so bili komunistični svetovalci glavni protagonisti. Ob koncu naj omenim še probleme odporništva in narodnoosvobodilne borbe. KPI se je zavzemala za sodelovanje pokrajinske uprave na proslavah ob 30. obletnici osvoboditve izpod nacifašističnega jarma. V Gonarsu, Zdravščini, v goriški tedstilni tovarni in drugod. Vendar ne moremo mimo, ne da bi omenili težnje podrajinskega odbora, da bi odporniško gibanje delil na slovensko in na italijansko ter s tem skušal razcepiti enotnost delavskega in protifašističnega gibanja. O tem jasno govori tudi manifest goriške občine, ki odkrito govori o "novem okupatorju" (beri: partizanske enote IX. korpusa).

Kljub težavam in diskriminacijam, ki smo jih imeli, smo vendar dosegli to, da se je o naših problemih. kot o problemih delavcev, ki so tesno povezani z borbo za demokratizacijo javnega življenja, razpravljalo v pokrajinskem svetu in v javnosti sploh. Naše predloge v korist slovenske narodne manjšine in delovnega človeka so levosredinski in centristični odbori odgovarjali z NE. Sedaj, ob teh upravnih volitvah - ki imajo zelo važen politični pomen, desničarske sile hočejo okrniti pravice delavcem in odvzeti še tiste malenkost pravic, ki jih uživamo - lahko vsak Slovenec prispeva zato, da se spremeni razmerje sil v goriškem pokrajinskem svetu, da se bo dosedanji NE spremenil v DA. Zato je potrebno, da se na teh volitvah premaga krščansko demokracijo, njenega stalnega zaveznika SDZ odnosno SS in vse desničarske sile ter da strnjeno glasujemo za komunistično partijo in enotne napredne občinske liste, kar je predpogoj za okrepitev demokracije v okviru katere se lahko rešujejo problemi slovenske narodne manjšine.

JOŽE JARC
pokrajinski svetovalec

Besede mladih kandidatov

Ace Mermolja: «Odločil sem se za stranko ki nudi najjasnejšo perspektivo»

Moji odločitvi, da vključim svoje ime v občinsko kandidatsko listo KPI, ni botrovala volja, da zamenjam revnejši pesniški poklic z donosnejšim političnim udejstvom. Če bi tako mislil, če bi hotel zamenjati literarno delo z nečim, kar se bolje vnovči, bi se brezdvoma ne vključil v KPI, ampak bi pristopil k h kakšni stranki, kjer sta kariera in oblast edina smisla. Književnost ostaja torej moj poklic in prava življenska pot.

Kot italijanski državljani in kot Slovenci pa se kratkomalo nisem mogel izogniti potrebi, da pristopim k družbenemu dogajanju. Odločil sem se za stranko, ki nudi delavstvu, mladini, kulturnikom, demokratičnim silam nasploh in seveda Slovincem najjasnejšo perspektivo.

Kot Slovenec sem se vključil v vrste KPI, ker vem, da se mora naša narodnostna manjšina nujno nasloniti na delavsko in demokratično gibanje, če hoče ohraniti svojo narodnostno identiteto.

Svoje kulturno delo pa sem vključil v demokratično gibanje, ki ga najprepričljiveje zastopa prav KPI, z mislijo, ki jo je 24. aprila 1907 v Delavskem domu v Trstu izrekel Ivan Cankar:

«Edina pot je boj ljudstva, brezobziren boj, dokler ne pade poslednja barikada, dokler ni dosežen poslednji cilj! Boj za popolno socialno in politično osvoboditev, zakaj brez socialne in politične svobode je nemogoča kulturna svoboda. Dokler bo ljudstvo suženj družbe, suženj tega anonimnega naroda, dotlej bo tlačanila, dotlej bo brezpravna in ponižana tudi duševna kultura. Boj za osvoboditev ljudstva je kulturni boj in kdor ta boj obrekuje, kdor mu postavlja nečiste cilje, je sovražnik ljudstva in sovražnik kulture.»

ACE MERMOLJA

Boris Kobal: «KPI je edina politična sila v katero lahko zaupam»

«Kako to, da si se vpisal v komunistično partijo, in da sedaj celo kandidiraš za provinco?» To je vprašanje, ki mi ga znanci večkrat postavljajo. Večkrat me obdaja občutek, da imajo ti znanci čuden odnos do moje kandidature, češ da si pripravljam pot do politične kariere, ali pa da silim, tako rekoč, «na vrh». Vse to je čista in gola domišljija. Mislim, da komunistična partija, kateri pripadam, hoče plasirati tudi mlade ljudi, take, ki imajo od letos naprej pravico do volitev. Če so pa meni ponudili kandidaturo, si lahko predstavljam da so to storili zato, ker imajo v meni neko zaupanje.

Zakaj sem se vpisal v KPI? Razlag je več, vendar lahko vse skupaj sintetiziram z eno mislijo: komunistična partija je edina politična sila, v katero lahko zaupam, edina, ki dosledno zagovarja in se poteguje za nas Slovence, edina, ki zagotavlja iskren antifašizem, ne pa takšnega, ki smo ga navajeni poslušati pri krščanski demokraciji. Mislim, da so ti razlogi zadostni.

Naj zaključim z mislijo in upanjem, da bo 15. junija mladina izkazala svojo politično zrelost in antifašizem s tem, da bo enotno volila za komuniste.

BORIS KOBAL

V soboto, 31. maja in v nedeljo, 1. junija bo v Prosvetnem domu na Opčinah
PRAZNIK
KOMUNISTIČNEGA
TISKA

Na nedeljski prireditvi (začetek ob 17. uri) bo nastopil znani pevec
VLADIMIR

Govorila bosta tovariša
ANTONINO CUFFARO
in poslanec ALBIN ŠKERK

OBČINA DOLINA

ob 30-letnici osvoboditve

prireja v NEDELJO, 1. JUNIJA, ob 10.30

SVEČANO ODKRITJE OBČINSKEGA
SPOMENIKA PADLIM ZA SVOBODO

STALNO SLOVENSKO
GLEDALIŠČE - TRST

KRSTNA UPRIZORITEV

V počastitev

30-LETNICE OSVOBODITVE
RIŽARNA

(dokumentarna drama)

Dokumentarno gradivo: ALBIN
BUBNIČ

Besedilo: FILIBERT BENEDETIČ - MI-
ROSLAV KOŠUTA

Režija: JOŽE BABIČ - MARIO URŠIČ

Scena: KLAVDIJ PALČIČ

Glasba: ALEKSANDER VODOPIVEC

Kostumi: MARIJA VIDAU

Nastopa ves ansambel Stalnega slo-
venskega gledališča, pomnožen z gosti in
sodelavci Slovenskega amaterskega gleda-
lišča iz Trsta. Sodeluje tudi moški pevski
zbor "Tabor" z Opčin pod vodstvom
dirigenta Svetka Grgiča.

Ponovitve: V petek, 30. t.m. ob 20.30
(abonma E), v soboto, 31. t.m. ob 20.30
(abonma red B), v nedeljo, 1. junija ob
16. uri (abonma red C)

(Premiera je bila v ponedeljek 26. t.m., v
torek, 27. t.m. pa je bila predstava v
Gorici).

PRISPEVKI

V počastitev 30. obletnice osvoboditve
je tov. Adalgisa Biekar iz Šklednja darova-
la 2.000 lir za tiskovni sklad Dela.

Dne 17. maja je minilo 22 let odkar je
umrla Ivanka Furlan iz Šklednja. Mož
Emil in hčerki Adelia in Bianka so
počastili njen spomin tudi s prispevkom
za komunistični tisk. Za l'Unità so prispe-
vali 10.000 lir, za Delo pa 5.000 lir.

Družina Petkovšek iz Podlonjerja je ob
vpisu naročnine prispevala 500 lir za
sklad Dela.

Vsem iskrena hvala.

DELO - glasilo KPI

za slovensko narodno manjšino

Direktor ALBIN ŠKERK

Odgovorni urednik

ANTON MIRKO KAPELJ

Uredništvo in uprava:

Trst - Ulica Capitolina, 3

telef. 764-872, 744-047.

Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2

telef. 24-36

Letna naročnina 1.500 lir.

Poštni tekoči račun 11/7000

Tisk: Tipo/offset Riva

lastnika: C. Facchetti in P. Zucca
Trst, Ul. Torrebianca 12